

3.2 Paragraaf Weerstandsvermogen en risico-beheersing

Het lage OZB-tarief en de hoge waarde van het onroerend goed maakt dat UHR een hoge onbenutte belastingcapaciteit heeft (de ruimte die er is om de OZB naar een maximum te verhogen).

Gemeenten waar de gemiddelde waarde van het onroerend goed hoog is, hebben overigens het nadeel dat ze hiervoor gekort worden op hun algemene uitkering. Dit vanuit de gedachte dat deze de mogelijkheden hebben om via de OZB extra middelen binnen te halen. Dat gebeurt dus ook bij onze gemeente.

We zien dat Utrechtse Heuvelrug op de COELO-ranglijst door vergelijkbare gemeenten wordt omringd. De karakteristieken van onze gemeente brengen met zich mee dat wij altijd laag zullen scoren op de plaatsingslijst van het Coelo. Dit is zeker het geval als we hierbij ook nog het geformuleerde uitgangspunt van het raadsprogramma betrekken dat het voorzieningenniveau binnen onze gemeente op peil moet blijven.

Berekening Lastendruk op basis van de systematiek van Coelo

In de onderstaande tabel geven wij inzicht in de stijging van de lastendruk voor eigenaren van woningen op basis van een eenpersoonshuishouden met een gemiddelde WOZ-waarde van € 335.000 op 1 januari 2018 (2017 = € 316.000, de waarde waarop de Coelo haar berekeningen baseert in de Atlas van de Lokale Lasten 2017).

Lastendruk	2017	2018	Afwijking t.o.v. 2017
OZB	€ 365,61	€ 370,85	1,4%
Afvalstoffenheffing	€ 208,19	€ 211,10	1,4%
Rioolheffing	€ 179,99	€ 187,91	4,4%
Totaal:			
Eigenaren	€ 365,61	€ 370,85	1,4%
Gebruiker	€ 388,18	€ 399,01	2,7%
Eigenaren en gebruiker	€ 753,79	€ 769,86	2,1%

In de onderstaande tabel wordt inzicht gegeven in de stijging van de lastendruk voor eigenaren van woningen op basis van een meerpersoonshuishouden, met een gemiddelde WOZ-waarde van € 335.000 op 1 januari 2018 (2017 = € 316.000, de waarde waarop de Coelo haar berekeningen baseert in de Atlas van de Lokale Lasten 2017).

Lastendruk	2017	2018	Afwijking t.o.v. 2017
OZB	€ 365,61	€ 370,85	1,4%
Afvalstoffenheffing	€ 260,27	€ 263,91	1,4%
Rioolheffing	€ 225,09	€ 234,99	4,4%
Totaal:			
Eigenaren	€ 365,61	€ 370,85	1,4%
Gebruiker	€ 485,36	€ 498,90	2,8%
Eigenaren en gebruiker	€ 850,97	€ 869,75	2,2%

1.1 Inleiding

Op grond van het BBV (Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten) kan het weerstandsvermogen als volgt worden gedefinieerd: het vermogen van de gemeente om financiële risico's op te vangen zonder dat het gevolgen heeft voor de uitvoering van de dagelijkse taken. Het weerstandsvermogen wordt bepaald door een relatie te leggen tussen de weerstandscapaciteit (= de middelen die beschikbaar zijn om niet begrote kosten te dekken) en de risico's die de gemeente loopt, waarvoor geen voorzieningen zijn gevormd. In deze paragraaf wordt dit uiteengezet. Daarnaast zijn een aantal financiële kengetallen opgenomen. Deze kengetallen vormen een hulpmiddel bij het beoordelen van de financiële positie van de gemeente.

1.2. Ontwikkeling

Eind 2016 is er na aanleiding van het rekenkamerrapport omtrent de opzet en werking van risicomanagement binnen onze gemeente, een organisatiebrede kennissessie gehouden met als doel het kennisniveau inzake risicomanagement nadrukkelijker op de kaart te zetten. Dit waren intensieve sessies waarbij bestaande en nieuw ingebrachte risico's werden besproken. Voor de begroting 2018 is de thema's gevraagd om de risico's

te beoordelen. Zodra de Nota risicomanagement is gemaakt, wordt deze met u als raad besproken en geïmplementeerd binnen de organisatie. Zo ontstaat er continue grip op de risico's die wij als organisatie lopen in deze veranderende omgeving.

1.3. Relatie benodigde en beschikbare weerstandscapaciteit

Om te bepalen of het weerstandsvermogen toereikend is, dient de relatie te worden gelegd tussen de financieel gekwantificeerde risico's, de daarbij benodigde weerstandscapaciteit en de beschikbare weerstandscapaciteit. De relatie tussen beide componenten wordt in onderstaande figuur weergegeven.

1.4 Berekening weerstandscapaciteit

De kadernota Weerstandsvermogen en Risicomanagement bepaalt dat de gemeentelijke weerstandscapaciteit is opgebouwd uit de Algemene Reserve vrij aanwendbaar, de bestemmingsreserves waarvoor geen verplichtingen zijn aangegaan, de begrotingsruimte, de onbenutte belastingcapaciteit, de stelpost onvoorzien en eventuele stille reserves.

Tabel 1: Berekening weerstandscapaciteit			
	B2016	B2017	B2018
Algemene reserve (vrij aanwendbaar)	10.702	13.278	15.068
Onvoorzien uitgaven	121	121	123
Onbenutte belastingcapaciteit*	5.277	5.778	6.405
Totale weerstandscapaciteit	16.100	19.177	21.596

(bedragen x € 1.000)

* Berekend t.o.v. 'redelijk peil' in art. 12 fin. verhoudingswet (120% van landelijk gemiddelde OZB-tarief).

Zoals in de jaarrekening 2016 al zichtbaar was, stijgt de algemene reserve in de begroting 2018 verder. De kosten inzake onvoorzien uitgaven zijn licht gestegen in verband met een verhoogd aantal inwoners. Al deze mutaties leiden tot een hogere weerstandscapaciteit. De onbenutte belastingcapaciteit stijgt omdat de waardevermindering van de woningen afgelopen jaar en komend jaar hoger is dan de HICP-norm waar wij meerekenen, van 1,4%.

2 Benodigde weerstandscapaciteit

2.1. Risico's

De benodigde weerstandscapaciteit wordt berekend op basis van de geïnventariseerde financiële risico's. De waardering van de risico's vindt plaats op basis van een kansberekening en de hoogte van het verwachte financiële risico. Op basis van een zogenaamde "Monte-Carlosimulatie" wordt een financieel effect berekend, dat bepalend is voor de rangorde in de tabel.

In de volgende tabel worden de tien belangrijkste financiële risico's van de gemeente benoemd. Voor een aantal risico's geldt de we nog in onderhandelingen zijn met derden om te komen tot de werkelijke kosten. Het is niet in het belang van de gemeente om in deze begroting het bedrag op te nemen dat we als financiële consequentie van het betreffende risico verwachten. Daarom worden wel alle risico's uit de top 10 genoemd, alleen zijn de financiële gevolgen van de "gevoelige" risico's niet separaat in beeld gebracht. Deze kunt u als raad desgewenst inzien bij de griffie. Uiteraard tellen de niet getoonde risico's wel mee bij de bepaling van de totale omvang van de geïnventariseerde risico's.

Tabel 2: Belangrijkste financiële risico's

Ris. Nr.	Risico	Gevolgen	Maatregelen	Kans	Financ. Gevolg Max.	Invloed
R335	Belastingdienst vordert btw terug op Sportvoorzieningen	Budgetoverschrijding op het taakveld sport/ sportvoorzieningen	Inzetten van fiscale en juridische specialisten.	50%	€ 1.000.000	15.89%
R342	Bouwkosten overschrijding infraproject stationsgebied Driebergen - Zeist	Uit de Realisatieovereenkomst volgt dat de omgevingspartijen (Provincie, Gemeente Zeist en Gemeente Utrechtse Heuvelrug) gezamenlijk 11,9% van de kostenoverschrijding dragen. Voor onze gemeente een aandeel van 3,3 %.	Goede samenwerking van de projectpartijen om te zorgen dat de planning van het project wordt gehaald (tijd is geld). Gezamenlijk met projectpartijen sturen op risicobeheersing en monitoring van het project.	80%	€ 300.000	11.53%
R281	Begrotingstekort bij gemeenschappelijke regelingen	Hogere Financiële bijdrage. Imagoschade in de regio	De kadernota van de betreffende gemeenschappelijke regeling (GR) wordt behandeld door de betrokken accounthouder. Verwerking van de geaccordeerde gegevens vindt via P&C-cyclus van de gemeente plaats. Daarnaast wordt via een raadsrapporteur per gemeenschappelijke regeling getracht om beter zicht op ontwikkelingen en risico's te houden. Bezien wordt of de risico's van de verschillende GR'en apart geregistreerd dienen te worden.	40%	€ 800.000	10.23%
R331	In gerechtelijke procedure wordt uitgesproken dat er geen precariobelasting geheven mag worden.	Een structurele afname van de algemene dekkingsmiddelen.	Inzetten van fiscale en juridische specialisten.	50%	€ 600.000	9.67%

Tabel 2: Belangrijkste financiële risico's						
Ris. Nr.	Risico	Gevolgen	Maatregelen	Kans	Financ. Gevolg Max.	Invloed
R328	Onvoldoende arbeidsplekken voor mensen die beschut werk nodig hebben.	We kunnen de werkplekken binnen de sociale werkvoorziening niet langer garanderen. Bij voortzetting van de werkplekken ontstaat een structureel tekort op het participatiebudget.	Het maximaal inzetten van het beschikbare instrumentarium voor re-integratie ter bevordering van uitstroom bij de sociale werkvoorziening.	50%	€ 500.000	7.97%
R44	Gemeentegaranties.	Gemeente wordt aangesproken om invulling te geven aan de afgegeven garantiestelling.	Periodiek bewaken of instellingen voldoen aan hun rente en aflossingsverplichting.	50%	€ 475.000	7.61%
R326	De vestiging van een zorginstelling met veel voogdijkinderen.	Budgetoverschrijding op jeugdhulp.	Het realiseren van (boven) regionale solidariteits- en/of afspraken over risicodeling. Actief het ministerie benaderen om de bekostiging van voogdijkinderen (ivm het woonplaats- beginsel) beter te regelen.	30%	€ 500.000	4.75%
R47	Ontbreken meerjarenbeleid en -beheer gemeentelijke gebouwen	Lange termijn onderhoudsplannen zijn niet operationeel. Ook zijn voor lange termijn onderhoudsplannen onvoldoende middelen beschikbaar. Dit kan leiden tot afname waarde en achterstallig onderhoud.	Voor onderhoud gebouwen is een reserve gevormd, o.a ook voor het gemeentekantoor. In 2017 wordt de "Visie op vastgoed" uitgewerkt. Daarna kunnen de onderhoudsplannen een vertaling krijgen in de meerjarenbegroting.	30%	€ 390.000	3.73%
R272	Inhuur bij langdurige ziekte van medewerkers	Extra kosten door vervangende capaciteit a.g.v. inhuur. Deze kosten komen bovenop de loonsom.	Er is een beperkt inhuurbudget beschikbaar voor de opvang van ziekte, piekbelastingen en extra werkzaamheden.	50%	€ 200.000	3.20%
R314	Aantreffen van bodemverontreiniging, munitie enz. als gevolg van werken in de ondergrond van de Openbare Ruimte.	Extra kosten i.v.m. sanering en/of vertraging van werkzaamheden.	Historisch onderzoek, en het graven van proefsleuven. In projectplannen worden de risico's zoveel mogelijk inzichtelijk gemaakt.	10%	€ 1.000.000	3.19%

De bovengenoemde risico's zijn geraamd in financiële consequenties voor een bedrag van € 5,8 miljoen. In de begroting 2018 komt het totale risico uit € 8,9 miljoen.

2.2 Omvang van het weerstandsvermogen

De benodigde weerstandscapaciteit die uit de risicosimulatie voortvloeit, bedraagt € 2,4 miljoen. De evolutie van de ratio weerstandsvermogen in de tijd is weergegeven in onderstaande tabel. Indien de benodigde weerstandscapaciteit wordt afgezet tegen de beschikbare weerstandscapaciteit voor de begroting 2018 ontstaat het volgende beeld.

Tabel 3: Berekening ratio weerstandsvermogen			
	B2016	B2017	B2018
Beschikbare weerstandscapaciteit	16.100	19.177	21.596
Benodigde weerstandscapaciteit	5.193	4.250	2.367
Ratio weerstandsvermogen	3,10	4,51	9,12

(bedragen x € 1.000)

Steeds nauwkeuriger worden de risico's in beeld gebracht. In de jaarrekening 2016 zijn we hiermee begonnen en doorgezet naar deze begroting. Het totale saldo omtrent risico's is bijgesteld naar € 8,3 miljoen ten opzichte van € 8,9 miljoen in de jaarrekening 2016. De voornaamste bijstelling van risico's zijn:

- **De vestiging van een zorginstelling met voogdijkinderen**
Dit risico is bijgesteld omdat het Rijk meer gelden beschikbaar heeft gesteld voor de jeugdzorg. Hierdoor lopen wij als gemeente een minder groot risico, mocht een zorginstelling zich hier vestigen.
- **Bouwkosten overschrijding infraproject stationsgebied Driebergen-Zeist**
Gelet op de omvang en de complexiteit van dit project hebben we het risicoprofiel aangepast.
- **Vergoeding voor te recyclen Verpakkingen (PMD)**
Het risico bestaat dat er minder gelden worden opgehaald. In programma 11 wordt verder ingegaan op deze ontwikkeling.

De ratio weerstandsvermogen komt daarmee uit op 9,12. Hiermee scoort het de kwalificatie "uitstekend" (zie onderstaande tabel). Per saldo leveren de mutaties in de risico's een afname op van € 1.883.000, ten opzichte van de begroting 2017. Ten opzichte van de jaarrekening 2016 is de daling € 600.000. Uit onderstaande normtabel blijkt dat onze ratio op grond van in de kadernota Weerstandsvermogen en Risicomanagement opgenomen normering uitstekend is.

Tabel 4: Weerstandsnorm		
Waarderingscijfer	Ratio	Betekenis
A	>2.0	Uitstekend
B	1.4-2.0	ruim voldoende
C	1.0-1.4	Voldoende
D	0.8-1.0	Matig
E	0.6-0.8	onvoldoende
F	<0.6	ruim onvoldoende

2.3 Risicosimulatie

Op basis van de geïnventariseerde risico's is een risicosimulatie uitgevoerd. Daarbij wordt een inschatting gemaakt van de kans en de verwachting dat een risico zich voordoet. Deze analyse heeft voor de bovengenoemde risico's de volgende tabel als uitkomst.

Tabel 5: Benodigde weerstandscapaciteit bij verschillende zekerheidspercentages	
Percentage	Bedrag
5%	€ 669.481
10%	€ 824.375
15%	€ 938.210
20%	€ 1.035.608
25%	€ 1.124.582
30%	€ 1.207.529
35%	€ 1.287.398
40%	€ 1.364.532
45%	€ 1.441.282
50%	€ 1.518.557
55%	€ 1.595.451
60%	€ 1.676.602
65%	€ 1.762.999
70%	€ 1.854.497
75%	€ 1.952.164
80%	€ 2.063.845
85%	€ 2.195.763
90%	€ 2.366.542
95%	€ 2.625.847

(bedragen x € 1.000)

In de kadernota Weerstandsvermogen en Risicomanagement is afgesproken dat 90% van alle risico's kunnen worden afgedekt. Uit bovenstaande tabel blijkt dat het voor 90% zeker is dat alle risico's kunnen worden afgedekt met een bedrag van € 2,367 miljoen. In Tabel 3 is aangegeven dat de beschikbare weerstandscapaciteit € 21,6 miljoen is. Dit levert een Ratio voor het Weerstandsvermogen op van 9,12.

2.4 Toelichting verstrekte garantstellingen

Via een motie is in de raad van 6 november 2014 verzocht inzicht te geven in de som van de garanties die onze gemeente heeft afgegeven en het financieel risico dat hiermee wordt gelopen. Daarnaast moet de reden van de garantstelling duidelijk zijn en moet worden onderbouwd hoe de riskante garanties en daarmee samenhangende risico's kunnen worden afgebouwd.

Garantstellingen

De gemeente staat in sommige zaken garant voor leningen, mits dit bijdraagt aan de verwezenlijking van een maatschappelijk doel. Concreet kan dit betekenen dat er een geldlening verstrekt wordt aan de woningbouwverenigingen voor de realisatie van (sociale) huurwoningen en een vijftal sportverenigingen om een onderkomen te bouwen. Voor de garantstellingen aan particulieren geldt dat deze in het verleden verstrekt zijn om de mogelijkheden voor inwoners op de woningmarkt te vergroten. Dit is een sterfhuisconstructie. Er worden geen nieuwe garantstellingen aan particulieren verstrekt.

Het totaal van de gegarandeerde geldleningen bedraagt € 169.346.000. Onderscheid wordt gemaakt in leningen waarbij de gemeente primair garantsteller is, secundair garantsteller/ achtervang en particuliere leningen waarvoor de gemeente eveneens primaire garantsteller is. Onderstaand overzicht biedt inzicht in de verstrekte garantstellingen.

Omschrijving	1-1-2018	Risico
Gemeente als eerste garantstelling	€ 28.394.000	Laag
Gemeente als achtervang bij woningbouwleningen	€ 137.951.000	Laag
Particuliere Leningen	€ 3.001.000	Laag
Totaal	€ 169.346.000	

In alle gevallen is het risico op de garantstellingen laag.

Gemeente als eerste garantsteller

De leningen waarvoor de gemeente als eerste garantsteller optreedt, zijn verstrekt aan de C.V. Lange Dreef voor 13,5 miljoen. De overige leningen zijn verstrekt aan woningbouwvereniging Amerongen voor het MFC Allemanswaard (6,9 miljoen), Stichting Sportaccommodaties Hoenderdaal (4,9 miljoen), het golfterrein Doorn (1,9 miljoen) en voor het resterende deel aan individuele (sport) verenigingen.

Gemeente als achtervang

Bij de garantstellingen waarbij de gemeente als achtervang dient, treedt het Waarborgfonds Sociale Woningbouw op als eerste garantsteller. Dit betekent dus voor onze gemeente een te laag risico.

Particuliere leningen

Voor de particuliere leningen is er sprake van een sterfhuisconstructie, wat betekent dat de omvang van garantstelling alleen nog maar afneemt. In het geval van de particuliere leningen betreft het een hypotheekverstrekkingen (op een eerste hypotheek) op woningen. Bij deze woningen is er sprake van een overwaarde. De gemeente heeft het recht van hypotheek wanneer de hypotheekontvanger niet aan haar verplichtingen kan voldoen en er aanspraak wordt gedaan op de garantiestelling. Het risico dat we lopen is laag.

3 Kengetallen BBV

De volgende kengetallen zijn verplicht gesteld vanuit het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV).

1. Netto schuldquote;
2. Netto schuldquote, gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen;
3. Solvabiliteitsratio;
4. Kengetal grondexploitatie;
5. Structurele exploitatieruimte;
6. Belastingcapaciteit.

In onderstaande overzichten worden deze kengetallen berekend. Tot en met de begroting 2017 is daarbij gewerkt met de standen *ultimo* het boekjaar. Met ingang van de begroting 2018 wordt voor de berekening van de kengetallen de stand per *begin* boekjaar genomen. Reden hiervan is dat de kengetallen vanaf de begroting 2018-2021 direct afkomstig zijn uit onze liquiditeitsprognose en deze prognose werkt met standen per begin boekjaar. In de laatste paragraaf worden de kengetallen en de onderlinge verhouding tussen de kengetallen in relatie tot de financiële positie gededd.

3.1 Netto schuldquote

Deze ratio wordt gebruikt om een beeld te schetsen van de mate van flexibiliteit van een organisatie. Het geeft inzicht in de mate waarin onze gemeente op korte termijn accenten kan verleggen. De netto schuldquote drukt de netto schuld (rentedragende schulden +/- liquide middelen) uit als percentage van de totale baten in de exploitatie en geeft een indicatie van de druk van de rentelasten en de aflossingen op de exploitatie.

Berekening netto schuldquote	Jaarrekening 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021
Passiva						
A Vaste schulden	126.070	147.372	131.331	140.338	141.062	141.432
B Netto vlottende schuld	17.425	13.657	19.887	19.742	19.216	18.499
C Overlopende passiva	10.799	8.660	10.799	10.799	10.799	10.799
Totaal	154.294	169.689	162.016	170.879	171.076	170.729
Activa						
D Financiële activa	42	1.913	42	42	42	42
E Uitzettingen < 1 jaar	10.108	11.318	10.108	10.108	10.108	10.108
F Liquide middelen	77	9	77	77	77	77
G Overlopende activa	11.255	9.041	11.255	11.255	11.255	11.255
Totaal	21.482	22.281	21.482	21.482	21.482	21.482
Saldo passiva min activa	132.812	147.408	140.534	149.397	149.593	149.247
H Totaal baten	103.978	104.140	100.794	103.005	101.391	102.685
Berekening netto schuldquote						
(A+B+C-D-E-F-G)/H x 100%	127,7%	141,5%	139,4%	145,0%	147,5%	145,3%

(bedragen x € 1.000)

3.2 Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen

Om inzicht te verkrijgen in hoeverre sprake is van doorlenen wordt de netto schuldquote zowel in- als exclusief doorgeleende gelden weergegeven (netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen). Op die manier wordt duidelijk in beeld gebracht wat het aandeel van de verstrekte leningen is en wat dit betekent voor de schuldenlast.

Berekening netto schuldquote + verstr. leningen	Jaarrekening 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021
Passiva						
A Vaste schulden	126.070	147.372	131.331	140.338	141.062	141.432
B Netto vlottende schuld	17.425	13.657	19.887	19.742	19.216	18.499
C Overlopende passiva	10.799	8.660	10.799	10.799	10.799	10.799
Totaal	154.294	169.689	162.016	170.879	171.076	170.729
Activa						
D Financiële activa (BBV art. b, c, d, e en f):						
• leningen aan woningbouwcorporaties	8.474	8.149	8.149	7.816	7.473	7.121
• leningen aan deelnemingen	1.119	1.092	1.086	1.053	1.020	987
• overige langlopende leningen	4.238	4.350	4.210	4.177	4.087	4.040
• overige uitzettingen looptijd > 1 jaar	42	42	42	42	42	42
• bijdragen aan activa in eigendom van derden	0	1.871	0	0	0	0
E Uitzettingen < 1 jaar	10.108	11.318	10.108	10.108	10.108	10.108
F Liquide middelen	77	9	77	77	77	77
G Overlopende activa	11.255	9.041	11.255	11.255	11.255	11.255
Totaal	35.314	35.872	34.928	34.528	34.063	33.631
Saldo passiva min activa	118.980	133.817	127.088	136.351	137.013	137.098
H Totaal baten	103.978	104.140	100.794	103.005	101.391	102.685
Berekening netto schuldquote + verstr. leningen						
(A+B+C-D-E-F-G)/H x 100%	114,4%	128,5%	126,1%	132,4%	135,1%	133,5%

(bedragen x € 1.000)

3.3 Solvabiliteitsratio

De solvabiliteitsratio geeft inzicht in de mate waarin de gemeente in staat is aan haar financiële verplichtingen te voldoen. Onder de solvabiliteitsratio wordt verstaan het eigen vermogen als percentage van het balanstotaal.

Solvabiliteitsratio		Jaarrekening 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021
A	Eigen vermogen	23.424	19.679	21.556	21.573	23.116	24.254
B	Totaal van de passiva.	189.251	200.704	195.530	204.454	205.334	205.155
Berekening solvabiliteitsratio							
	Solvabiliteit(A/B) x 100%	12,4%	9,8%	11,0%	10,6%	11,3%	11,8%

(bedragen x € 1.000)

3.4 Grondexploitatie

Het kengetal grondexploitatie geeft inzicht in het totaal van de voorraad bouwgronden ten opzichte van de totale baten. De boekwaarde van de voorraden grond is van belang, omdat deze waarde moet worden terugverdiend bij de verkoop. De accountant moet ieder jaar beoordelen of de gronden tegen een actuele waarde op de balans zijn opgenomen.

Grondexploitatie		Jaarrekening 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021
A	Totaal van de activa 'niet in exploitatie genomen bouwgronden'	0	0	0	0	0	0
B	Totaal van de activa 'bouwgronden in exploitatie'	5.391	-44	4.278	3.367	360	-391
C	Totale baten	103.978	104.140	100.794	103.005	101.391	102.685
Berekening grondexploitatie in %							
	grondexploitatie in % (A+B)/C x 100%	5,2%	0,0%	4,2%	3,3%	0,4%	-0,4%

(bedragen x € 1.000)

3.5 Structurele exploitatieruimte

Dit kengetal geeft inzicht in de beschikbare structurele ruimte om eigen lasten te dragen. De structurele exploitatieruimte wordt bepaald door het saldo van de structurele baten en lasten en het saldo van de structurele onttrekkingen en toevoegingen aan de reserve uit te drukken in een percentage van de totale baten.

Structurele exploitatieruimte		Jaarrekening 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021
	Totale lasten	100.425	104.987	100.810	101.587	100.271	100.210
	Totale incidentele lasten	6.855	10.432	2.922	2.239	297	128
A	Totale structurele lasten	93.570	94.555	97.888	99.348	99.974	100.082
	Totale baten	103.978	104.140	100.794	103.005	101.391	102.685
	Totale incidentele baten	6.404	10.277	1.667	2.122	45	1.219
B	Totale structurele baten	97.574	93.863	99.127	100.883	101.346	101.466
	Totaal B-A	4.004	-692	1.239	1.535	1.372	1.384
C	Totale struct. toev. aan de reserve	76	76	76	76	76	76
D	Totale struct.ontr. aan de reserve	54	192	54	54	54	54
	Totaal D-C	-22	116	-22	-22	-22	-22
E	Totale baten	103.978	104.140	100.794	103.005	101.391	102.685
Berekening structurele expl. ruimte							
	$((B-A)+(D-C)/E) \times 100\%$	3,8%	-0,6%	1,2%	1,5%	1,3%	1,3%

(bedragen x € 1.000)

3.6 Belastingcapaciteit

De ruimte die een gemeente heeft om zijn belastingen te verhogen, wordt vaak gerelateerd aan de totale woonlasten. Het COELO publiceert deze lasten ieder jaar in de Atlas van de lokale lasten. Onder de woonlasten worden verstaan de OZB en de rioolheffing en reinigingsheffing voor een woning met gemiddelde WOZ-waarde in die gemeente. Het kengetal belastingcapaciteit wordt daarom berekend door de totale woonlasten meerpersoonshuishouden in jaar t te vergelijken met het landelijk gemiddelde in jaar t-1 in en uit te drukken in een percentage.

Berekening belastingcapaciteit		Jaarrekening 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021
A	OZB-lasten voor gezin bij gemiddelde WOZ-waarde	341,94	345,30	332,10	332,10	332,10	332,10
B	Rioolheffing voor gezin bij gemiddelde WOZ-waarde	258,72	266,84	263,91	263,91	263,91	263,91
C	Afvalstoffenheffing voor een gezin	239,88	225,09	234,99	234,99	234,99	234,99
D	Eventuele heffingskorting voor een gezin	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
E	Totale woonlasten voor gezin bij gemiddelde WOZ-waarde (A+B+C-D)	840,54	837,23	831,00	831,00	831,00	831,00
F	Woonlasten landelijke gemiddelde voor gezin in t-1	716,00	715,00	723,00	723,00	723,00	723,00
Berekening belastingcapaciteit							
	(E/F) x 100%	117,4%	117,1%	114,9%	114,9%	114,9%	114,9%

(bedragen x € 1.000)

3.7. Beoordeling onderlinge verhouding tussen de kengetallen in relatie tot de financiële positie

Voor een afgewogen beoordeling van de financiële positie dienen de financiële kengetallen in hun onderlinge samenhang en binnen de specifieke context van de gemeente te worden gezien. Op grond van bovenstaande kan het volgende totaaloverzicht worden gegeven:

Kengetallen	Jaarrekening 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021
netto schuldquote	127,7%	141,5%	139,4%	145,0%	147,5%	145,3%
netto schuldquote gec. voor alle verstrekte leningen	114,4%	128,5%	126,1%	132,4%	135,1%	133,5%
solvabiliteitsratio	12,4%	9,8%	11,0%	10,6%	11,3%	11,8%
structurele exploitatieruimte	3,8%	-0,6%	1,2%	1,5%	1,3%	1,3%
grondexploitatie	5,2%	0,0%	4,2%	3,3%	0,4%	-0,4%
belastingcapaciteit	117,4%	117,1%	114,9%	114,9%	114,9%	114,9%

De financiële situatie die uit de kengetallen blijkt, is eerder ook met de raad gedeeld. De kengetallen laten zien dat de schuld van de gemeente hoog is. De netto schuldquote ligt met 139,4 % in 2018 boven de norm die de VNG als "goed" kwalificeert. De norm stijgt de komende jaren door, met name als gevolg van het investeringsniveau (zie hoofdstuk 5.2, meerjaren investeringsplan). Omdat de investeringen de komende jaren gaan dalen, de grondexploitaties nauwelijks nog effect op het saldo hebben en de

overige inkomsten en uitgaven constant zijn, zien we de schuldquote na 2020 dalen. Wanneer we de netto schuldquote corrigeren voor de leningen die de gemeente heeft aangetrokken ten behoeve van derden (met name woningbouwverenigingen), voor leningen die wij hebben verstrekt aan onze deelnemingen en de BNG, zien we dat de gecorrigeerde netto schuldquote aanmerkelijk daalt. Ook dan zouden we echter nog niet de kwalificatie "goed" krijgen van de VNG.

Ondanks de hoge schuldquote en de (bijbehorende) lage solvabiliteit, is de financiële positie van de gemeente niet slecht. Immers, er is sprake van:

- Een meerjarig structureel begrotingsoverschot van meer dan € 1 miljoen. Dit betekent dat er komende jaren structurele ruimte is om tegenvallers op te lossen of nieuwe beleidswensen te financieren.
- De weerstandsratio ligt met 9,12 fors boven de norm van 1,2. Dit betekent dat er genoeg ruimte is om incidentele tegenvallers op te lossen.
- Dalende rentelasten, ondanks een groeiende leningenportefeuille.
- Weinig grondexploitaties, waardoor de begroting niet gevoelig is voor ontwikkelingen op de woningmarkt.
- Een forse onbenutte belastingcapaciteit van meer dan € 6 miljoen. waarmee structurele tegenvallers opgelost kunnen worden.

Deze ontwikkelingen betekenen niet dat alles vanzelf goed komt. Immers, uit de vergelijkende cijfers van COELO blijkt dat Utrechtse Heuvelrug een hoge lokale belastingdruk kent. Hoewel daar logische redenen voor zijn (zie paragraaf lokale heffingen), betekent dit wel dat verdere stijging van de tarieven voor de burgers eindig is. Zo zijn ook de dalende rentelasten waarschijnlijk niet eeuwig durend. De gemeente is nog lange tijd afhankelijk van vreemd vermogen en de leningenportefeuille moet jaarlijks voor een deel worden geherfinancierd. Gaat de marktrente weer stijgen dan komt er een moment waarop de rentelasten van de gemeente weer gaan stijgen. Met een omvangrijke portefeuille als die van ons heeft dat consequenties voor de begroting. Daarom is het goed dat er aandacht is voor de afbouw van de leningen. Met het vaststellen van het GRP heeft de raad besloten dat investeringen in het riool in de toekomst niet meer worden geactiveerd. Op dit moment hebben riool gerelateerde investeringen een boekwaarde van € 34 miljoen en door de nieuwe systematiek van het GRP verdwijnt deze boekwaarde, en dus ook een gelijk bedrag aan leningen, op termijn uit de boeken.

1. Algemeen

Volgens het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) is het verplicht om het beleidskader voor onderhoud van kapitaalgoederen en de financiële consequenties in de begroting en jaarrekening op te nemen. Dat is in deze paragraaf uitgewerkt.

Onze gemeente heeft een oppervlakte van 13.140 hectare, waarvan 12.949 hectare land en 191 hectare oppervlakte binnenwater. Het grootste deel van de gemeente is particulier grondbezit. Een klein gedeelte is in eigendom en/of beheer bij de gemeente. Het grootste deel hiervan is openbare ruimte. De openbare ruimte bevat verschillende soorten kapitaalgoederen, zoals wegen, riolering, groen en openbare gebouwen.

Kapitaalgoederen vertegenwoordigen, gedurende de periode dat ze van nut zijn, een waarde voor onze gemeente. Die waarde bewaken we door onderhoud te plegen. Het reguliere onderhoud komt ten laste van de exploitatie. Zolang we het onderhoud op peil houden, blijven de voorzieningen voor de inwoners en andere gebruikers op niveau en voorkomen we kapitaalvernietiging. We voldoen dan aan onze wettelijke zorgplicht. Het gewenste onderhoudsniveau dient altijd te worden gezien in relatie tot de kosten.

Als we als gemeente beschikken over helder beleid en actuele beheerplannen, kunnen we risico's in de hand houden.

Het nut van kapitaalgoederen strekt zich over meerdere jaren uit. Volgens beleid worden de kosten niet in het jaar van aanschaf verantwoord, maar geactiveerd en over meerdere jaren afgeschreven. Waardering vindt plaats op basis van historische kostprijs. Op gronden en terreinen wordt niet afgeschreven. Uitgaven lager dan € 10.000 komen rechtstreeks ten laste van de exploitatie. Voor de bepaling van de afschrijvingstermijnen wordt de economische levensduur als toekomstige gebruiksduur aangehouden. Daadwerkelijke vervanging vindt meestal plaats als de technische levensduur verstreken is.

Als openbare ruimte vervangen moet worden, worden er middelen opgenomen in het Meerjaren investeringsplan. De rente en afschrijving wordt als kapitaallast opgenomen in de exploitatiebegroting. Om efficiënter om te gaan met de kapitaallasten en beter inzicht te geven in de investeringen wordt minimaal eenmaal per jaar het Meerjaren investeringsplan herijkt. De inhoud van het plan is grotendeels gebaseerd op het gemeentelijk

3.3 Paragraaf Onderhoud Kapitaal- goederen